

CÔNG TÁC GIẢNG DẠY, NGHIÊN CỨU KHOA HỌC TRONG LĨNH VỰC TỘI PHẠM HỌC VÀ ĐIỀU TRA TỘI PHẠM

LƯƠNG HẢI YẾN*

1. Khái quát chung về hoạt động giảng dạy, nghiên cứu khoa học của Khoa Tội phạm học và Điều tra tội phạm

Ngành Kiểm sát nhân dân đang trong quá trình đổi mới tổ chức và hoạt động theo yêu cầu cải cách tư pháp nhằm tiếp tục nâng cao chất lượng, hiệu quả hoạt động, thực hiện tốt hơn chức năng thực hành quyền công tố và kiểm sát hoạt động tư pháp. Cùng với đó, trong bối cảnh thực hiện chủ trương của Đảng và Nhà nước về “tăng cường trách nhiệm công tố, gắn công tố với hoạt động điều tra”, đòi hỏi yêu cầu tất yếu đối với đội ngũ Kiểm sát viên là phải không ngừng nâng cao trình độ pháp luật, nghiệp vụ, cũng như phải am hiểu các kiến thức chuyên ngành gắn bó mật thiết với hoạt động công tác thực tiễn, trong đó có các kiến thức về lĩnh vực tội phạm học và điều tra tội phạm (TPH & ĐTTP). Điều này một lần nữa đặt ra nhiệm vụ quan trọng cả trước mắt và lâu dài về công tác đào tạo đội ngũ cán bộ Kiểm sát toàn diện, có năng lực, trình độ cao. Chính vì vậy, Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội nói chung và Khoa Tội phạm học và Điều tra tội phạm - đơn vị đảm nhiệm công tác giảng dạy, nghiên cứu khoa học về TPH & ĐTTP nói riêng luôn quán triệt định hướng trong công tác đào tạo, nghiên cứu bảo đảm chuyển từ việc trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học, học đi đôi với hành, lý luận gắn với thực tiễn.

Hiện Khoa TPH & ĐTTP đảm nhiệm giảng dạy 10 môn học trong lĩnh vực TPH & ĐTTP trải dài suốt chương trình cử nhân cũng như đào tạo, bồi dưỡng cán bộ kiểm sát. Trong công tác nghiên cứu khoa học, Khoa phụ trách công tác biên soạn, chỉnh sửa chương trình, giáo trình, tài liệu; tham gia hội thảo khoa học; triển khai đề tài nghiên cứu khoa học các cấp, viết các bài báo khoa học, đóng góp ý kiến xây dựng luật và các quy chế, quy định của ngành Kiểm sát nhân dân.

Những năm qua, Nhà trường luôn nhận thức được tầm quan trọng của kiến thức TPH & ĐTTP đối với lực lượng cán bộ, Kiểm sát viên trong ngành. Trong hoạt động đào tạo, bồi dưỡng, Khoa và Nhà trường đã từng bước xây dựng chương trình đào tạo, tăng cường hệ thống giáo trình, học liệu, hiện đại hoá các trang thiết bị thực hành, cũng như chú trọng công tác kiện toàn và chuẩn hoá, nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên để có thể đáp ứng yêu cầu trong công tác giảng dạy. Bên cạnh đó, chất lượng hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học luôn được xác định là yếu tố then chốt để đáp ứng nhu cầu về nguồn nhân lực có chất lượng cao cho ngành Kiểm sát và của xã hội.

Về mục tiêu, Khoa luôn xác định nhiệm vụ phải đào tạo được những chuyên

* Tiến sĩ, Phó Trường khoa Tội phạm học và Điều tra tội phạm, Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

gia giỏi, có kiến thức, am hiểu sâu rộng về TPH & ĐTTP, các kết quả nghiên cứu của giảng viên trong Khoa phải đảm bảo tìm ra các giải pháp nâng cao hiệu quả công tác điều tra tội phạm, từ đó có cơ sở tiền đề thực hiện tốt nhiệm vụ kiểm sát hoạt động điều tra trong thực tiễn. Trên tinh thần đó, công tác giảng dạy và nghiên cứu trong lĩnh vực đảm trách, Khoa đã quán triệt và triển khai công tác đạt được những kết quả đáng ghi nhận như:

Toàn thể giảng viên đảm nhận giảng dạy TPH & ĐTTP đã nâng cao nhận thức, thực hiện và quyết định việc đổi mới, nâng cao chất lượng đào tạo và nghiên cứu TPH & ĐTTP trong Nhà trường. Đội ngũ giảng viên về cơ bản có kiến thức lý luận và kinh nghiệm trong triển khai các đề tài thực tiễn, có năng lực thực sự, lòng yêu nghề, say mê nghiên cứu khoa học. Đây là cơ sở để có thể cung cấp cho ngành kiểm sát những sản phẩm có giá trị, đảm bảo nguồn nhân lực được đào tạo có chất lượng cao.

Về phương pháp giảng dạy, giảng viên luôn chú trọng sử dụng nhiều ví dụ, nhiều vụ án thực tế để minh họa khi cung cấp cho sinh viên các tư liệu, kiến thức mới và đảm bảo người học dễ tiếp thu. Bên cạnh đó, khối lượng kiến thức luôn được phân chia thành từng chương trọn vẹn và giảng dạy trong những khoảng thời gian nhất định, mỗi chương cung cấp cho người học một khối lượng thông tin phù hợp đối với khả năng tiếp thu. Trong các buổi lên lớp, giảng viên ưu tiên sử dụng các vấn đề và khái niệm gắn với thực tiễn, để sinh viên tự triển khai ứng dụng của môn học trên cơ sở phân tích thực nghiệm các vấn đề đã học. Điều này, một mặt tạo

sự quen thuộc đối với học viên, sinh viên, giúp người học thấy rõ hơn được vai trò của các kiến thức tội phạm học, điều tra tội phạm trong các hoạt động công tác cụ thể; mặt khác, đây cũng là cơ hội rèn luyện những kỹ năng trong nghề kiểm sát. Hơn nữa, thông qua hoạt động học tập những môn học này, bản thân học viên, sinh viên cũng hình thành ý thức rèn luyện phẩm chất đạo đức, tình yêu nghề, chấp nhận những yêu cầu phức tạp, gian khổ của công việc đặt ra trong quá trình thực hiện công tác điều tra, công tác kiểm sát để yên tâm công tác.

Đối với hoạt động nghiên cứu khoa học về TPH & ĐTTP, Khoa đã có nhiều công trình được triển khai ở các cấp độ, có nhiều bài nghiên cứu thuộc lĩnh vực giảng dạy do các giảng viên của Khoa thực hiện được đưa vào chương trình giảng dạy, đăng tải trên các tạp chí khoa học chuyên ngành, đăng bài trong các kỷ yếu hội thảo, đặc biệt là các hội thảo quốc tế. Cụ thể, từ năm 2013 đến nay, Khoa xây dựng và tổ chức hơn 100 chuyên đề đào tạo, bồi dưỡng; có 125 bài báo đăng trên các tạp chí khoa học pháp lý chuyên ngành, website nghiệp vụ cùng hàng chục bài nghiên cứu đăng trong kỷ yếu các hội thảo quốc tế và kỷ yếu hội thảo trong nước; 02 đề tài nghiên cứu cấp Bộ, 32 đề tài nghiên cứu khoa học cấp trường (cán bộ: 23 đề tài; sinh viên: 09 đề tài). Trong đó, có 01 công trình nghiên cứu khoa học về lĩnh vực phòng ngừa tội phạm của sinh viên tham gia xét giải thưởng “Sinh viên nghiên cứu khoa học” và đạt giải khuyến khích cấp Bộ. Bên cạnh đó, Khoa đã tổ chức thành công nhiều hội thảo khoa học về lĩnh vực TPH & ĐTTP.

2. Một số giải pháp tăng cường chất lượng giảng dạy, nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực tội phạm học và điều tra tội phạm tại Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

Mặc dù đạt được nhiều thành tựu nêu trên, nhưng chất lượng công tác giảng dạy cũng như sự đầu tư, số lượng các công trình nghiên cứu về TPH & ĐTTP ở góc độ nào đó vẫn còn ở mức độ khiêm tốn, chưa thực sự tương xứng với tiềm năng và nhiệm vụ. Điều này xuất phát từ nhiều nguyên nhân, trong đó nổi bật là việc cơ sở và nguồn lực đào tạo, nghiên cứu TPH & ĐTTP của Nhà trường còn nhiều hạn chế do đặc thù Trường mới được nâng cấp để phục vụ đào tạo đại học, hệ thống cơ sở vật chất, giáo trình, học liệu, yếu tố con người v.v... còn chưa thực sự đáp ứng yêu cầu của nhiệm vụ trong tình hình mới. Vì vậy, nhằm hoàn thành mục tiêu nâng cao chất lượng đào tạo, bồi dưỡng, cộng với quyết tâm đạt được mục tiêu xây dựng đội ngũ công chức, viên chức ngành Kiểm sát nhân dân *“có chất lượng cao, có trình độ đào tạo phù hợp với lĩnh vực công tác; có kỹ năng nghiệp vụ kiểm sát, nghiệp vụ điều tra thành thạo; tạo nguồn nhân lực chất lượng cao trong tương lai”*¹, theo chúng tôi cần hoàn thành đồng bộ các giải pháp sau:

Thứ nhất, tiếp tục nghiên cứu đổi mới chương trình, phương pháp đào tạo, bồi dưỡng trong lĩnh vực TPH & ĐTTP. Tổ chức đào tạo một cách toàn diện về kiến thức TPH

& ĐTTP cho học viên, sinh viên nhằm đáp ứng đòi hỏi của công tác kiểm sát điều tra và điều tra hình sự trong tình hình mới. Chú trọng đào tạo, bồi dưỡng theo hướng thực hành, gắn lý luận với thực tiễn. Đối với hoạt động thực hành, cần xây dựng phương pháp để học viên có đủ điều kiện được hướng dẫn kỹ càng cũng như thực hành một cách trực tiếp. Việc xây dựng các chương trình đào tạo bồi dưỡng TPH & ĐTTP cần bám sát vào nhu cầu thực tế của các địa phương, xuất phát từ các vấn đề còn vướng mắc, các kỹ năng còn thiếu và yếu tại các địa phương.

Tiếp tục cải tiến mạnh mẽ các phương pháp dạy học truyền thống, tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin trong giảng dạy. Triệt để ứng dụng công nghệ thông tin để soạn giáo án, sưu tầm và in ấn tài liệu, xây dựng tình huống học tập như ghi âm, ghi hình các tình huống hình sự, ghi âm mẫu âm thanh, giọng nói, trình chiếu các clip tình huống trong hoạt động điều tra hình sự... Tiếp tục đổi mới và áp dụng các phương pháp truyền đạt kiến thức theo từng đối tượng đào tạo, bồi dưỡng như: thuyết trình, làm việc theo nhóm, nghiên cứu tình huống, thảo luận, đóng vai... Hình thức giảng dạy kết hợp nhuần nhuyễn giữa lý thuyết và thực hành, chia tổ nhóm thảo luận, làm bài tập tình huống; minh họa quy trình, thao tác thực thi nhiệm vụ bằng hình ảnh trình chiếu, hướng dẫn nghiệp vụ.

Thứ hai, tăng cường số lượng, chất lượng giáo trình, sách tham khảo, tài liệu học tập. Thường xuyên rà soát, chỉnh sửa chương trình đào tạo đã triển khai; khảo sát xây

¹ Xem: Quy hoạch phát triển nhân lực ngành Kiểm sát nhân dân giai đoạn 2011 - 2020 ban hành kèm theo Quyết định số 90/QĐ-VKSTC-V9, ngày 12/3/2013 của Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao

dựng thêm các nội dung giảng dạy trên cơ sở đặc thù ngành. Thực hiện phương châm “đi tắt đón đầu”, sử dụng hiệu quả thành quả nghiên cứu TPH & ĐTTP trong quá khứ và của các cơ sở nghiên cứu khác trong và ngoài nước, triển khai nghiên cứu các vấn đề mới và cấp thiết trong thời điểm hiện tại.

Tiếp tục đẩy mạnh đầu tư xây dựng giáo trình, học liệu, trang bị các phương tiện dạy và học, các điều kiện cơ sở vật chất phục vụ công tác dạy và học TPH & ĐTTP. Cần sớm trang bị đầy đủ các tài liệu tham khảo để học viên, sinh viên có thể đọc và nghiên cứu, đặc biệt là các sách chuyên khảo, tài liệu của các đơn vị như Học viện Cảnh sát nhân dân, Học viện An ninh nhân dân, Trường Đại học Phòng cháy chữa cháy, Viện khoa học hình sự - Bộ Công an, các Viện, Trung tâm nghiên cứu tội phạm học và phòng ngừa tội phạm v.v... để phù hợp với thực tế cũng như cập nhật các kiến thức, những tiến bộ của khoa học điều tra và phòng ngừa tội phạm trong và ngoài nước. Bên cạnh đó, Khoa và Trung tâm thông tin - Thư viện Nhà trường cần có cơ chế phối hợp trong việc chuyển các dữ liệu tham khảo, các vụ án thực tế, các clip chuyên ngành lên thư viện số của Nhà trường để giảng viên và học viên, sinh viên dễ dàng tra cứu.

Thứ ba, tăng cường chất lượng đội ngũ giảng viên. Giảng viên Khoa TPH & ĐTTP nói riêng và giảng viên tham gia giảng dạy các bộ môn của Khoa phải là người cán bộ khoa học, nắm vững các phương pháp giảng dạy và giáo dục, sử dụng thành thạo các phương tiện kỹ thuật trong giảng dạy, tham gia tích cực vào công tác

nghiên cứu TPH & ĐTTP. Phải đảm bảo thống nhất giữa năng lực sư phạm và khả năng chuyên môn. Đồng thời, trong công tác giảng dạy, các thầy cô cũng phải là nhà nghiên cứu, tìm tòi, phát hiện cái mới nhằm mở rộng và làm phong phú, sâu sắc hơn phương pháp giảng dạy.

Về kỹ năng nghiên cứu trong lĩnh vực TPH & ĐTTP, đòi hỏi giảng viên phải có năng lực thực sự trong vấn đề nghiên cứu. Nghiên cứu khoa học là tìm tòi, phát hiện sáng tạo ra tri thức mới, công nghệ mới. Vì thế, năng lực nghiên cứu là khả năng sáng tạo, phát hiện cái mới; tư duy thoáng, không rập khuôn, sao chép; khả năng đưa ra các giải pháp độc đáo và hiệu quả để giải quyết một vấn đề khó. Bên cạnh việc tự rèn luyện và hình thành tư duy, có niềm đam mê, ham nghiên cứu tìm tòi cái mới hay động lực từ khát vọng muốn khẳng định bản thân, học hàm, học vị của bản thân mỗi giảng viên thì Nhà trường và ngành cũng cần có giải pháp tạo động lực nghiên cứu, đặc biệt các giải pháp mang tính kinh tế để kích hoạt, thôi thúc việc nghiên cứu.

Chú trọng nâng cao chất lượng đi thực tế tại các đơn vị điều tra tội phạm để trau dồi, nâng cao kiến thức, trình độ nghiệp vụ cho đội ngũ giảng viên. Bởi lẽ, nghiên cứu thực tế sẽ giúp giảng viên bổ sung kiến thức thực tiễn vào bài giảng, tạo điều kiện cho các giảng viên nắm bắt tình hình thực tế, có khả năng phân tích, lý giải những vấn đề thực tiễn đang đặt ra ở cơ sở... Đối với giáo viên thỉnh giảng, cần chú trọng mời các chuyên gia là lãnh đạo các vụ nghiệp vụ, các Kiểm sát viên lâu năm công tác trong ngành,

địa phương có kinh nghiệm thực tiễn, đặc biệt là các chuyên gia về phòng ngừa tội phạm và điều tra hình sự của các ngành bạn để truyền đạt kiến thức, hướng dẫn kỹ năng về điều tra tội phạm. Mặt khác, cần tạo mọi điều kiện thuận lợi để các giảng viên thỉnh giảng có thể tham gia giảng dạy một cách tích cực nhất, hạn chế các thủ tục, hồ sơ không cần thiết gây tốn kém thời gian và công sức của giảng viên thỉnh giảng.

Thứ tư, tạo sự đột phá trong công tác tổ chức nghiên cứu khoa học về TPH & ĐTTP. Nhà trường, Khoa và cá nhân mỗi giảng viên đều phải luôn nhận thức nghiên cứu khoa học là yếu tố quan trọng để tạo nên uy tín, nâng tầm “thương hiệu” của trường, giúp cho Nhà trường tạo được niềm tin đối với xã hội về chất lượng đào tạo. Mỗi giảng viên phải coi đó là nhiệm vụ bắt buộc, tăng cường nhận thức rằng mỗi bài viết về lĩnh vực TPH & ĐTTP tham gia hội thảo được đánh giá cao, mỗi công trình nghiên cứu ở các cấp, mỗi bài viết đăng trên tạp chí chuyên ngành với tên cán bộ, giảng viên gắn với tên của Khoa, của Nhà trường là một lần danh tiếng của Nhà trường được tôn vinh.

Bên cạnh đó, cần tiếp tục đẩy mạnh công tác khảo sát, nghiên cứu đánh giá tình hình tội phạm, nghiên cứu thực tiễn hoạt động điều tra các tội phạm mà ngành kiểm sát đang tiến hành giải quyết trên cơ sở chức năng, nhiệm vụ của mình. Đặc biệt chú trọng đến những nhóm tội phạm phổ biến và những nhóm tội phạm có liên quan mật thiết đến công tác của ngành kiểm sát, những tội phạm mà các cơ sở nghiên cứu

khác chưa có điều kiện triển khai sâu rộng để đảm bảo tính đặc thù, mang bản sắc riêng của Nhà trường. Có thể kể đến các hướng nghiên cứu như nghiên cứu thủ đoạn, phương pháp điều tra, tình hình tội phạm, nguyên nhân và các biện pháp phòng ngừa các tội phạm xâm phạm hoạt động tư pháp, các tội phạm tham nhũng, chức vụ trong hoạt động tư pháp. Từ đó, góp phần đưa ra bức tranh toàn cảnh về tình hình tội phạm cũng như các giải pháp nâng cao hiệu quả tiến hành điều tra loại tội phạm đó ở Việt Nam.

Định kỳ tổ chức các hội nghị, hội thảo, tọa đàm theo chuyên đề về công tác giảng dạy, nghiên cứu, học tập nói chung và đối với các môn học thuộc lĩnh vực TPH & ĐTTP nói riêng. Tranh thủ những ý kiến tham gia đóng góp, thảo luận để có hướng tập trung giải quyết nhằm đáp ứng các tâm tư nguyện vọng, giải tỏa những vướng mắc về chuyên môn của giảng viên. Tạo hứng thú cho học viên, sinh viên, từ đó giúp cho giảng viên, học viên, sinh viên thấy thoải mái để hoàn thành nhiệm vụ giảng dạy, học tập.

Tóm lại, TPH & ĐTTP là một lĩnh vực tương đối khó, đòi hỏi người dạy và người học phải thực sự có đam mê nghiên cứu, tìm tòi phương pháp dạy và học hiệu quả; giảng viên phải có năng lực, kỹ năng phù hợp trong hoạt động giảng dạy. Tập thể Khoa TPH & ĐTTP nói riêng, Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội nói chung đã và đang nỗ lực để truyền ngọn lửa đam mê tới các học viên, sinh viên, góp phần đào tạo nên những người cán bộ Kiểm sát “vừa hồng, vừa chuyên”, phấn đấu cho sự nghiệp bảo vệ pháp lý nước nhà./.